

INICIJATIVNOM ODBORU ZA OBNOVU MATICE HRVATSKE

Utelevizijskoj interpretaciji prve sjednice tog Inicijativnog odbora dana 12. prosinca 1989. godine moglo se čuti objašnjenje kako MH nije zapravo nikada bila dekretom raspuštena, pa je, prema tome, možemo bez ikakve smetnje oživjeti. To je televizijski reporter izlučio kao kvintesenciju sjednice. Nema razloga sumnjati da su članovi Odbora tom zgodom iznijeli i sve ostale važne činjenice o tome slučaju, ali kako je doprlo u javnost samo gornje objašnjenje, želim, kao član MH u svoje ime izjaviti sljedeće:

Takvo mi je diplomatsko objašnjenje potpuno neprihvatljivo, jer je u suštini neistinito. Istina je, naprotiv, da je Matica hrvatska bila zabranjena, njezin inventar plombiran, a djelatnost ugušena i zatrta. Istina je također da ona nije mogla biti obnovljena gotovo dva desetljeća, sve do upravo aktualnog društvenog prevrata, kada su egzekutori uglavnom razvlašteni. Mislim da to treba jasno javno reći.

Svi znamo da su se u nas mimo ustava i pravnih normi činila i mnogo teža zlodjela, jer zločin često ni u totalitarnim režimima ne može imati pravno pokriće. I ne moramo podsjećati koliki su ljudi, na primjer, odvođeni na golotočko i druga mučilišta bez ikakve sudske presude. Ali to nipošto ne znači ni da su otišli svojevolarno, ni da su se mogli vratiti po svojoj želji. Kada je čovjek obješen bez carskoga fermana, svejedno isplazi jezik kao i onaj koji je vješan po svim regulama i uz bubnjeve. Suvišno je i ponavljati da u ovoj državi izostanak pravnih formalnosti mnogo godina nije bio nimalo neregularan, već pri svakom nečasnom činu – upravo ozakonjena praksa.

Pitam se, što bi budući članovi ove ustanove i uopće obrazovani ljudi mislili o nama, ako bi ostala ova formulacija.

Vjerojatno, da smo se skrušeno povukli, tiho za sobom zaključali stogodišnja vrata, što od straha, što od lojalnosti prema vlasti, i da se sada vraćamo nakon dva desetljeća s poniznom isprikom: nemojte se ljutiti, ne činimo ništa nezakonito! Zapravo, vi ste bili u ono vrijeme toliko milostivi da nam ostavite odstupnicu.

Budući da Matica hrvatska nije isto što i časopis »Književnik«, ili kakva zabranjena kazališna predstava, knjiga, ili »Prst pred nosom«, nego povijesna kulturna tekovina hrvatskoga naroda, naša je dužnost, mislim da za budućnost ostavimo dokument o ovome skandaloznom devetnaest–godišnjem vakuumu u njenoj stogodišnjoj povijesti, i ujedno istinito svjedočanstvo o nesretnom vremenu u kojem nam je bila povjerena.

Zato predlažem da se na prvoj plenarnoj skupštini MH podnese članstvu na odobrenje zapisnik, ili podsjetnik, svjedočanstvo ili slično, O NASILNOM UTRNUĆU MATICE HRVATSKE OD GODINE 1971. DO GODINE 1990. ZBOG NJENE RODOLJUBNE DJELATNOSTI, s preciznim objašnjenjem onoga što se dogodilo i s punim imenima i funkcijama onih beogradskih podrepaša koji su svoju sramnu politiku prema Matici proveli u djelo. Taj dokument trebalo bi, ako ništa drugo, arhivirati u Matici, JAZU i DHK – ukoliko se ocijeni da bi njegovo objavljivanje moglo naškoditi obnovljenoj ustanovi.

Zagreb, 12. prosinca 1989.

P.S.

S pojedinstima rasprave i donesenim odlukama na obnoviteljskoj sjednici održanoj istoga dana kad sam datirao svoje pismo, usmeno me obavijestio kolega Tomislav Ladan, a ubrzo ljubeznim privatnim pismom i potpredsjednik prof. dr. Miroslav Brandt, koji je izrazio nadu da

će uskoro biti objavljen nastavak povijesti Matice hrvatske što ju je do 1962. objavio Jakša Ravlić. Obavijestio me je također, da Inicijativnog odbora nije bilo, osim fiktivnoga u Socijalističkom savezu, i podsjetio da je TV-emisija u kojoj je čitano priopćenje o načinu obnove MH naprasno prekinuta, uz njegov komentar: »Valjda je nekome i ono već bilo premnogo riječi o Matici. A sve novine zadovoljile su se samo oskudnim priopćenjima. Njima je važnije u cijelosti objaviti božićnu čestitku Tomislava Karađorđevića, nego da o Matici kažu potpunu istinu.«

(1990)